

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ – УМОВА ГАРМОНІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ТА ЕМОЦІЙНОГО ФАКТОРІВ НАВЧАННЯ

У статті розглянуто актуальні проблеми використання інформаційних технологій в процесі здобуття вищої освіти. Здійснено спробу визначення умов гармонізації інтелектуального й емоційного факторів навчання.

Ключові слова: вища освіта, гармонізація, емоційний фактор, інтелектуальний фактор, інформаційні технології навчання.

В статье рассматриваются актуальные проблемы использования информационных технологий в процессе получения высшего образования. Осуществлена попытка определения условий гармонизации интеллектуального и эмоционального факторов обучения.

Ключевые слова: высшее образование, гармонизация, эмоциональный фактор, интеллектуальный фактор, информационные технологии обучения.

Urgent problems of the use of information technologies in the process of education obtaining have been vied in the article. Attempt to define the conditions of harmonization of intellectual and emotional factors of education has been made.

Key words: higher education, harmonization, emotional factor, intellectual factor, informative technologies of education.

Значні соціальні й технологічні перетворення, що відбуваються в світі, висувають нові вимоги до всіх учасників навчального процесу у ВНЗ. Серед них необхідно виокремити готовність майбутнього фахівця до використання інформаційно-комунікаційних технологій, комп'ютеризованих систем загалом у навчанні та перспективній професійній діяльності [3].

Останнім часом інформатизація освіти набула найбільшого поширення у світі через доступність та відносно простоту у використанні різних видів сучасної відео-, аудіотехніки та комп'ютерів у навчальному процесі [7, с. 278].

Використання у навчально-виховному процесі комп'ютерної техніки та телекомунікаційних засобів зв'язку з метою раціонального й інтенсивного формування в студентів знань, умінь і навичок, зберігання, передачі, комутації та переробки інформації нині здійснюється на основі інформатизації освіти, яка є «невід'ємною складовою інформатизації суспільства, упорядкованою сукупністю взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на задоволення освітніх інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу і тих, хто цей процес забезпечує» [1, с. 503].

На якість використання інформаційних технологій впливає багато факторів. Провідними є впровадження у вищу освіту інноваційних змісту, методів, засобів та форм організації навчально-виховного процесу, створення потужної інформаційної інфраструктури у вищих навчальних закладах.

Незважаючи на посилений інтерес до використання інформаційних технологій у педагогічній діяльності, який учені характеризують як «бум» в галузі інформатизації освіти, нами виокремлено дослідження з проблеми педагогічної діяльності викладача в цій галузі. Їх авторами є Р. Гуревич, М. Згуровський, І. Зязюн, М. Жалдак, Т. Коваль, Є. Полат, С. Сисоєва та інші. Т. Коваль, наприклад, здійснила вагомий внесок у застосування інформаційних технологій в педагогічній діяльності викладача вищого навчального закладу [5]; Р. Гуревич вивчає використання інформаційних технологій в освітньому процесі [4]; Є. Полат – вимоги до електронного підручника [6]; С. Сисоєва – створення і впровадження електронних навчальних засобів [8; 9]. Водночас фактори вдосконалення використання інформаційних технологій досліджено недостатньо.

Мета статті – висвітлити можливості інформаційних технологій у здійсненні гармонізації інтелектуального та емоційного факторів навчання студентів вищих навчальних закладів.

Словники сучасної української мови трактують гармонію як злагодженість, взаємну відповідність різних якостей, предметів, явищ, частин цілого [10, с. 155]. Гармонізацію тлумачать так: приведення в стан відповідності, злагодженості, збільшення гармонійності [2, с. 174].

Під гармонізацією навчання ми розумітимемо цілеспрямовану й упорядковану, злагоджену сукупність дій, прийомів і операцій, що забезпечують мотиваційну й активну включеність суб'єктів діяльності в організаційний процес навчання.

Інтелектуальний та емоційний фактори при цьому відіграють вирішальну роль, оскільки спрямовані на раціональне й інтенсивне формування в студентів знань, умінь і навичок, зберігання, передачі, комутації та переробки інформації, яка здійснюється на основі інформатизації освіти.

Покажемо, як ці фактори враховуються під час використання в навчальному процесі інформаційних технологій.

Необхідно зазначити, що інформатизація освіти вимагає впровадження у вищу освіту інноваційних змісту, методів, засобів та форм професійної підготовки майбутніх фахівців нової формації, створення потужної інформаційної інфраструктури у вищих навчальних закладах із розвиненим інформаційно-комп'ютерним навчальним середовищем, упровадженням Інтернет-технологій, електронного навчання, комунікаційних мереж (глобальних, національних, кампусних, локальних).

Від учасників навчально-виховного процесу вимагається створення відповідного інтелектуального й емоційного стану, формування високого рівня інформаційної культури, що передбачає широке використання в навчально-виховному процесі електронного навчання, комп'ютерно орієнтованих методів, електронних навчальних засобів тощо.

Формуванню позитивного інтелектуального й емоційного стану під час використання інформаційних технологій сприяють різні види навчальної діяльності. Найбільш розповсюдженими на сьогодні є: веб-навчання (Web-dazed learning), Інтернет-навчання (Internet-dazed learning), онлайнове навчання (Online learning), віртуальне навчання (Virtual learning), інтерактивне навчання (Interactive learning) тощо. Вони дають можливість реалізації індивідуального підходу до кожного студента, що є важливим дидактичним принципом професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах упровадження у вищій школі особистісно орієнтованої парадигми освіти.

Вплив на означені характеристики е-навчання має через те, що: є гнучким, оскільки забезпечує організацію професійної підготовки в зручній для майбутнього фахівця час, у зручному місці й темпі; модульним, що дає змогу студенту здійснювати контроль та самоконтроль своїх навчальних досягнень з кожного навчального модуля, а викладачеві додавати нові навчальні модулі згідно з потребами часу; рентабельним – економічно ефективним, що виявляється завдяки використанню чинних технічних засобів, оскільки студенти можуть працювати як самостійно, так і під керівництвом викладача на будь-якому комп'ютері; мобільним, оскільки реалізується шляхом ефективного оперативного зворотного зв'язку, що є головною вимогою успіху процесу е-навчання; масовим, що забезпечується доступністю студентів до багатьох джерел навчальної та методичної інформації (електронних бібліотек, баз даних, електронних дидактичних матеріалів тощо), а також можливістю спілкуватися студентам як між собою, так і з викладачем за допомогою мережових засобів комунікації; новим статусом викладачів, який передбачає їх нову роль із функціями консультування, координування пізнавального процесу, керівництва навчальними проектами тощо; новим статусом студентів, який передбачає самоорганізацію, працездатність та високий рівень готовності до самонавчання в процесі їхньої професійної підготовки, а також перевагу самостійного одержання знань, умінь і навичок з дисциплін, що вивчаються.

Формуванню гармонізації інтелектуального та емоційного факторів навчання сприяють методи подачі навчального матеріалу. Прогресивними на сьогодні є такі, у процесі яких студенти відіграють провідну роль у комунікації.

Такою формою, наприклад, є е-лекція – наочний метод подання студентам навчально-методичного матеріалу з використанням гіпертекстової (здатність поєднувати в єдиний смисловий ланцюжок інформацію різного виду, яка може розміщуватися не лише на різних файлах, а й на різних комп'ютерах) і мультимедійної технологій та програмних засобів створення презентацій.

До суттєвих переваг е-лекцій з використанням гіпертекстової організації навчально-методичного матеріалу можна віднести: інтеграцію в єдине інформаційно-комп'ютерне навчальне середовище багатогранних видів інформації як традиційних (текст, таблиці, ілюстрації та ін.), так і оригінальних (музика, фрагменти відеофільмів, анімація та ін.) із гіпертекстовою технологією подання їх аудиторії; можливість організації лекцій з елементами проблемного навчання з розгалуженою траєкторією подання навчального матеріалу студентам та активною участю їх у розв'язанні проблемних завдань; швидкий зворотний зв'язок між студентами та викладачем; можливість швидкого виходу до інформації та електронних засобів навчання, розміщених у мережі Інтернет тощо. Тобто організація мультимедійних лекцій підвищує активність студентів, забезпечує гармонізацію інтелектуального та емоційного факторів навчання.

Одним з ефективних методів гармонізації інтелектуального та емоційного факторів навчання, який сприяє самоконтролю, самоаналізу та самооцінці власної пізнавальної, творчої та дослідницької навчально-пізнавальної діяльності в умовах інформатизації вищих навчальних закладів, є метод «електронного портфеля студента». Цей метод ґрунтується на створенні студентом власного «електронного портфеля» самостійно виконаних завдань упродовж відповідного терміну – модуля, семестру чи всього терміну вивчення дисципліни. Головна його ідея – формування в студентів умінь самоаналізу і самооцінки – реалізується шляхом використання прийомів аналізу, аргументування, міркування, пояснення та обґрунтування.

Наведені приклади не вичерпують вирішення досліджуваної проблеми. Її можна доповнити проблемно-дослідницькими комп'ютерно орієнтованими, комп'ютерно-імітаційними методами навчання, організацією проблемних дискусій, комп'ютерним вивченням дисциплін тощо. Об'єднує їх можливість здійснення гармонізації інтелектуального та емоційного факторів навчання, який гарантує продуктивну та творчу діяльність студентів, проблемне й евристичне навчання в інформаційно-навчальному середовищі.

Отже, проблема гармонізації інтелектуального та емоційного факторів навчання в процесі використання інформаційних технологій є надзвичайно актуальною. Вона зумовлюється вимогами, що ставить сучасне суспільство перед особистістю, освітніми інституціями. Разом із тим упровадження в практику новітніх технологій гальмується через неузгодженість організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, кадрових чинників, які покликані задовольняти

освітні інформаційні, обчислювальні і телекомунікаційні потреби учасників навчально-виховного процесу. Ми здійснили спробу виокремити найбільш суттєві форми інформаційних технологій, які сприяють гармонізації інтелектуального та емоційного факторів навчання. Уважаємо, що дана проблема розкриває можливості для подальшого дослідження, зокрема, комп'ютерно орієнтованих методів навчання та методичних умов їх застосування, цілісної сукупності факторів, які сприяють інтелектуальному та емоційному розвитку студента.

Література

1. Биков В. Ю. Інформатизація загальноосвітньої і професійно-технічної школи України: концептуальні засади і пріоритетні напрямки // Професійна освіта: педагогіка і психологія: Польсько-Український журнал. – Ченстохова-Київ. – 2003. – Вип. IV. – С. 501–514.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел] – К.; Ірпінь : Перун, 2001. – 1440 с.
3. Вища освіта і Болонський процес: [навч. посібн.] / [М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубіянюк та ін.]; за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
4. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікативні технології як чинник використання інтерактивних технологій навчання в освітньому процесі / Р. С. Гуревич // Проблеми освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції: [зб. матеріалів Міжн. науково-практичної конференції], (Київ-Житомир, 22-24 квітня, 2009 р.) / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, С. Сисоєвої. – К. : КІМ, 2009. – С. 217–225.
5. Коваль Т. І. Інформаційні технології у педагогічній діяльності викладача вищого навчального закладу / Т. І. Коваль // Неперервна педагогічна освіта: сучасні парадигми та технології їх реалізації: матеріали виїзн. засід. наукової школи з проблем творчості і технологій у неперервній професійній освіті (Хмельницький, 14-16 травня, 2009 р.): [наукове видання] / за ред. С. О. Сисоєвої. – Хмельницький, 2009. – С. 38–61.
6. Полат Е. С. Общие требования к электронному учебнику созданному на базе Интернет-технологий [Електронний ресурс]. / Е. С. Полат, А. Е. Петров – Режим доступу: <http://www.ioso.ru/distant/library/publication/5/htm/>
7. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: [монографія]; за ред. Н. Г. Ничкало, В. О. Кудіна. – [2-е вид.] – Черкаси: Вибір, 2002. – 322 с.
8. Сисоєва С. О. Створення і впровадження електронних навчальних засобів: теоретичний аналіз проблеми [частина I] // Неперервна професійна освіта. – 2005. – Вип. 3 – 4. – С. 78–85.
9. Сисоєва С. О. Створення і впровадження електронних навчальних засобів: теоретичний аналіз проблеми [частина II] // Неперервна професійна освіта. – 2006. – Вип. 1 – 2. – С. 124–131.
10. Тлумачний словник української мови / за ред. В. С. Калашника. – Х. : Прапор, 2002. – 992 с.